

DREPTATEA

Apare în fie-care și de lucru la amiădi.

Prețul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci). —
Numeri singuratici 5 cr. — Tacsă de inserțiuni:
1 cm. □ 1 cr., plus 30 cr. timbru. — Toate abo-
namentele și tacele se plătesc în Timișoara.

Redactor responsabil: **Adrian P. Deseanu.**

Redacțiunea și Administrațiunea: Timișoara,
cetate, strada Zápolya (Temesvár, Festung,
Zápolyagasse), Nr. 4.
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

La lucru.

„Aurul în foc se lămurește“.

Din toate comitatele românești, unde viu este interesul pentru cauzele noastre publice, se vestesc pregătiri la o activitate mai intensivă în viața municipală. A și fost timpul ca să ne reculegem, să ne desmetim din amorțeala în care eram atâta amar de vreme. De când în anul 1881 s'a decretat pasivitatea politică, de atunci încă unii au esplicat-o în așa mod, că noi românii să nu mai mișcăm nimic la carul vieții publice. Astfeliu apoi am ajuns din rău în și mai rău. Ce e drept, la alte ocazii, când se făceau alegeri parțiale, ici-colea se mai opinteau ai noștri de a candida români buni și luptaci destoinici, dar' parte nu reușiau de a-i alege, parte cei aleși se sculau odată de două-ori întru combaterea ordonanțelor nouă ostile, și apoi earăși se făcea liniște. Totul eră o indolență față de ce se întâmplă în comitat, — curată pasivitate.

Acum alegerile bat la ușă, începem să ne deșteptăm, ne pregătim la muncă. Oare nu va fi tot ca mai 'nainte?

Dacă ar fi și acum încordarea noastră numai foc de paie, lupta din congregațiuni câte o rachetă frumoasă în tricolor național, atunci n'am face alta de cât am dá probe, că ori suntem caraghioși ori slăbănogi, în cari nu mai este putere de luptă, ci numai de vegetație vremelnică. În acest cas noi ar trebui să renunțăm la ori-ce luptă, ear' străinii s'ar convinge, ceea-ce până acuma numai unii o cred, că elementul românesc este ingenunchiat și nu se mai poate ridica în asta țeară.

O luptă intensivă și estensivă națională cu o armată de alegători de și mai mică de cât a adversarului, dar' bine organizată și mai vârtos bine disciplinată, asemenea luptă ne va ridica prestigiul înaintea poporului și înaintea celorlalți români din alte țeri. Însași Europa ne va considera mai mult de cât în trecut, căci reprezentanții statelor ne vor vedea în foc cu dușmanul politic, nu numai în conferințele și meetingurile noastre interne, ceea-ce mai mult seamenă a manevre de toamnă, de cât a luptă adevărat. Atunci vrăjmașul, de și în virtutea forțelor sale brute va putea eși învingătoriu, va începe a ne respecta și se va gândi serios a ne câștiga de aliați contra altor vrăjmași mai formidabili, contra vrăjmașilor patriei noastre comune.

Dacă undeva, aci se potrivește maxima »si vis pacem, para bellum«.

Ținut'am conferințe preste conferințe, meetinguri nu unul, ridicat'am proteste cu ghiutura, întocmit'am memorande vre-o două-trei, replici tăietoare ca briciul, adrese, după cari zăcurăm în temniță, articoli pentru cari un martir și ađi suferă: tot atâtea probe, că la noi ferbe germenul renașterii, că în sinul nostru e viu spiritul războinic pentru drept și libertate. Acestea probe ori-cât de mult ar scoate la iveală vitalitatea noastră, — nu sunt în comparație cu puterea opresoriă, de cât cum am dis, eserciții de arme ținute la noi a casă. Acum glasul resună în munți și în câmpii, ne chiamă la alegeri; caută să eșim pe câmpul deschis de luptă, să ne înșirăm în linie, să ne măsurăm puterile cu ale contrariului.

De una învingere suntem siguri, de învingerea morală, carea ne va însufleți oastea, va ridica moralul aproape decădut al celor de a casă, cari nu mai credeau că suntem capabili și de luptă în contra celor 25 de redute din comitate, de unde scoși am fost prin forță și vicleșug.

*

Deocamdată să ne ocupăm de alegerile municipale. Să ne concentrăm alegătorii. În fie-care comună, ori-cât de puțini alegători ar ave, conducătorii, fruntașii, punând la o parte certele lor personale, să-i țină în evidență, să-i instrueze ce au de a face, să-i conducă la urnă, după ce i-au luminat că în mâna lor e soarta lor, cum își vor așterne așa se vor odihni. În tot timpul de acum până la sfârșitul alegerilor de alta să nu vorbim; alegerea și opintirea pentru reușita candidaților noștri să fie tema predilectă în sate, orașele, și orașe.

Nu ne legănăm în iluziuni deșerte, știm că lucrul nu va merge ușor, că forța, ademenirea, amenințarea și asuprirea vor fi armele, nu mai mult nouă, de cari se vor servi puternicii din comitate pentru a silii și seduce alegătorii, ca să dea votul pe cutare mameluc plecat sau chiar dușman sfruntat al neamului nostru. Ne așteptăm și la falsificări de protocoale, arma ultimă în cas de desperare, de care se folosesc birourile electorale. La tot ce e mai rău, ce e mai detestabil între apucăturile »constituționale«, să fim pregătiți. Dar' cu toate acestea să nu ne dăm în laturi. Cei cu inima la loc, și așa au a fi toți conducătorii poporului, să priveghieze, să-și insemne toate abuzurile, fărădelegile și violențările ce se comit la actul alegerilor sau de cătră organele stăpânirii. Vom aduna toate datele, le vom publica mai întâiu în gazetele noastre și apoi toate la un loc într'o carte neagră, cartea fărădelegilor constituționale. Un document foarte interesant va fi acesta alături cu statistica regnicolară ce se pregătește pentru espoziția millenară.

Una să nu uităm când ne notăm aceste date, și anume să nu uităm a notă și faptele neromânești ale românilor. Să știm cu toții, cine se dau drept coadă la toporul ce taie în copacul românesc!

Așa apoi se va alege brânza din zăr, ne vom cunoaște oamenii și vom ști pe cine să contăm și în cine să ne punem încrederea în toate afacerile noastre bisericești, școlare, fundamentale, consistoriale, sinodale, congresuale, în ataceri de bancă, de reuniuni, — cu un cuvânt să ne știm alege persoanele, pe cari le distingem cu oficii și beneficii, cu onoruri și laude.

Censor.

A vorbit!

Timișoara, 30 Octombrie n.

Noul premier al României, dl D. Sturdza, a vorbit. Desfășurând programul politic al actualului guvern al României, numitul domn ministru și-a ajuns scopul: a lovit cuiul în cap.

Partea care privește politica esternă preste tot, în special însă politica guvernului român față de Monarchia austro-ungară, place preste măsură stăpânitorilor noștri. Ađi toate organele de toate limbile patriotice sunt vesele, pline de bucurie și de laudă

la adresa dlui Sturdza și a guvernului actual din București.

O mare bucurie și multă veselie în Izrail!

Noi încă ne bucurăm atât de cuprinsul, cât și de succesul vorbirei, și felicităm pe dl Sturdza de efectul diplomației cuvântărei sale!

Diplomat ales, cum îl cunoaștem, dl Sturdza a știut unde doare și a grăbit să atingă coardele acelea, cari mângăie și înveselesc inimile cătrănite. Și i-se cred toate dlui Sturdza, fiind-că e cunoscut de un bărbat cu inclinațiuni pentru Europa centrală.

Una dintră aceste coarde: »desavuarea propriului său trecut«, a înveselit chiar preste măsură inimile deținătorilor puterii statului din Monarchia austro-ungară, ear' ceeaaltă coardă: intonarea »lipsei de a înceta lupta și frecarea întră români și maghiari«, înveselește urechile noastre.

Dl Sturdza are toată dreptatea când drept »desavuare a trecutului Dsale« se lapedă cu mâni cu picioare de toate faptele sau pornirile politice-diplomatice cari ar tradă o ostilitate sau o inimizitate față de Austro-Ungaria, anume un amestec al guvernului României cu »irredenta« română sau cu »dacoromânismul«, fiind-că lumea toată știe, că astfeliu de concepte nici că au esistat cândva în capetele sau inimile românilor, nici de aici nici din România. Astfeliu de idei și concepte nici odată nu s'au plămădit în capetele și mințile românilor, ci numai deținătorii puterii de stat și organele lor de publicitate își frământau mințile cu »irredenta« română și cu »dacoromânismul«. Esclusiv acestea aveau trebuință de multe și curioase iscodiri, ca să le folosiască de o parte ca arme teroristice în contra noastră, de altă parte să-și motiveze cel puțin la aparință asprimea și ostilitatea pașirilor lor întru deprimarea și eludarea drepturilor și îndreptăririlor noastre politice și constituționale naționale.

Ear' când observăm, că organele stăpânirii noastre sunt pline de mulțumiri și de îndestulare din incidentul acestei »desavuări a trecutului său«, atunci nouă nu ne rămâne de cât a spera și aștepta de la stăpânirea noastră și de la organele ei, ca de aci încolo să creadă sincer și din convingere cuvintelor dlui Sturdza, și să rămână convinse, că »irredentism« român și »dacoromânism« nu esistă nici aici, nici în România, pentru că nici n'a esistat nici când.

Așa să fie.

În cât ne privește pe noi românii, avem să constatăm cu mângăiere sufletească, că în numita sa vorbire dl D. Sturdza a ținut cont și de a noastră opinie publică română, nu ne-a despectat.

Intonarea dorințelor României: că întră români și maghiari să încete lupta și frecările, că actul cu agrațierea Monarchului servește României ca bune presemne pentru viitoriu, — sunt tot atâtea indigitări făcute, în mod fin și diplomatic, de-adreptul la adresa celor ce ne stăpânesc pe noi. Căci știut este că nu noi, ci stăpânirea cu sistemul său de guvernare e cauza luptelor, etc.! Ear' când oratorul intonează, că prin toate acestea »se pune basă reală relațiilor

amicabile ale României cu Austro-ungaria», atunci într'un mod invederat reese din toate faptul, că acestea formează o condițiune ce ar oferi posibilitatea la o amiciție mult dorită, o condițiune a cărei împlinire numai de la stăpânitorii noștri se poate pretinde și așteptă.

Această coardă, atinsă în discursul premierului român, nu place organelor stăpânirii noastre; ele trec preste ea foarte ușor, o ignorează în dragul înveselitoriului ton al coardei prime.

Bine. Facă stăpânirea și organele sale ce vrea, noi avem să constatăm și din acest incident, că nu noi suntem cauza luptelor și frecărilor de sub întrebare. N'am fost nici în trecut, nu suntem nici azi, nu vom fi nici în viitoriu.

Vorbirea-program rostită de dl D. Sturdza în Dumineca trecută în Iași, după datele telegrafice este de următorii cuprins:

În țeară guvernul își ține de datorință a respecta legile țării pe toate terenele administrațiunii publice de stat, *deplină libertate electorală*, reînvierea clasei agronomice (a plugărimii), promovarea stării economice, stergerea contribuțiunii de cap și a contribuțiunii ce o dau eschisiv agronomii: a clerului; restituirea ecuilibrului în budgetul țării, fără sarcini noi, ci prin economisări în administrațiune; ordine și disciplină în armată, reforme pe terenul bisericesc și al instrucțiunii publice.

În privința politicii externe a României: Politica modernă esternă a României și-a primit botezul pe câmpul de război de la Plevna, ear' prin urcarea țării la rangul de Regat și-a primit confirmarea.

Prin propriile sale puteri și prin propria sa activitate și-a cucerit România independența și poziția sa respectată în concertul european, având ea tot-odată și conștiință despre responsabilitatea ce o are în misiunea ei civilizatorică în Orient.

România va rămâne și mai departe pe aceste căi ale sale, designate prin dezvoltarea sa națională.

În cestiunea națională — continuă dl Sturdza — ținuta noastră este chiară și precisă. *E invederat, că trebuie să ne abținem de la ori-care amestec agitatoric în afacerile interne ale statelor învecinate cu noi, mai ales însă în afacerile Monarhiei austro-ungare.*

Am fost învinuiți pentru irredentism, anume: că agităm pe conaționali noștri din Ungaria spre a se opune ordinii și legilor. Atare ținută noi nu am numit-o nici odată a noastră. Noi nici odată nu ne-am dus pe calea, care, de cumva din partea altora s'ar fi luat față de noi, ar trebui să aducă un mare pericol pentru noi.

În deosebi Monarhia austro-ungară este o necesitate de primul rang atât pentru ecuilibrul european cât și în special pentru siguritatea regatului român. În acest punct n'a existat nici odată diferință de păreri, nici poate să existe.

Un irredentism român, dacă ar exista, ar fi o absurditate; ear' românii când țin în vedere afacerile lor, știu totdeauna să evite imposibilul și absurditatea. *În România nici un om capabil de a judecă și cu minte sănătoasă nu se gândeste la irredentism și la dacoromanism.*

S'a susținut și aceea, că noi vom a ne amestecă în afacerile interne ale Ungariei. Nimic pe lume nu a stat mai îndepărtat de intențiunile noastre. Toți nutrim numai acea dorință, ca luptele și conflictele dintre maghiari și români să încete, făcând loc înțelegerei frățești; căci interesele bilaterale pretind, ca întră România și Ungaria să domniască relațiuni de prietiniă. *Chiar acum stăm de față cu un act momentos spontan al împăratului-rege Francisc Iosif, care (act) și pentru noi cesti din România are bune presenme pentru viitoriu.* Ne bucurăm de această manifestațiune a preafinaltei grație, pre cum (ne bucurăm) și de ori-care act prin care se pune basă reală relațiunilor noastre amicabile cu Austro-Ungaria și le întărește, înblândind deoparte spiritele, de altă parte dând putere armoniei, fiind că încercările noastre trebuie să aibă de scop menținerea relațiunilor amicale întră ambele țări.

Această directivă de idei demarhiază calea ce o vom urmă.

Austro-Ungaria.

Din Bucovina. De când în fruntea consistoriului arhidiecesan din Bucovina stă vicariul metropolitan Arcadiu Ciupercovič, românilor de acolo și de și li-se face câte o nedreptate, atât față de instituțiunile lor confesionale, politice, cât și de un caracter privat, fie acelea numai naționale.

Eată ce scrie „Gazeta Bucovinei“:

„Faptul s'a împlinit. Pre cum anunțasem deja în numărul confiscat de Joi, prin un emis al guvernului tipografia arhidiecesană este espulsată din palatul reședinței archiepiscopale și termin de eșire îi este dat până la 1 Novembre a. c., adecă șapte zile.

Nu întrebăm de motivele espulsării, cari nu pot fi puse în culpă, considerându-se valoarea unei instituțiuni atât de eminent culturale, cum este tipografia arhidiecesană; ci ne întrebăm de scopul ei. Și nu putem combină altă cauză, de cât dorința, ca institutul tipografic prin îngreunarea mijloacelor de existență să fie necesitat la desființare. Căci va suportă institutul două lovituri atât de repentine și crâncene: una din partea consistoriului prin espulsarea celor patru foi din tipografie și alta din partea guvernului prin espulsarea tipografiei din palatul reședinței?

Domnul Ciupercovič adecă și cu dînsul majoritatea voturilor din consistoriu, nu numai că nu se încearcă să contrabalanseze tendințele mârșave ale guvernului de acolo, dar' din contră, încă le dau sucursul la nimicirea unui institut cultural-confesional cum este, sau mai bine dis a fost „Tipografia arhidiecesană“.

„Junimea“, unica societate adevărat românească-academică din Cernăuți, va trebui și ea cu 1 Novembre st. n. să părăsiască localitățile ce le-a avut până acuma (o odaie) în rezidența metropolitană. Un ordin al conducătorului actual al diecesei pretinde aceasta. „Fie! Dar' ce caută în rezidență d. e. „Museul țării“, ce consilierii consistoriali și chiar unele dame?“ se întreabă cu tot dreptul „G. B.“.

Biata ce „Junime“, câți tineri s'au adăpostit la sinul ei, câți sunt aceia, în cari numai „Junimea“, acest unic focular al tinerimei române studioase de la universitatea din Cernăuți, a redeșteptat simțul românesc, amorit prin clasele gimnasiale de binecunoscuții sbiri ai desnaționalizării, semenii lui Ciupercovič. Acum e alungată. Triste lucruri!

Alegerea de primariu al Vienei. Alegerea de primariu ce s'a ținut eri la Viena s'a finit cu o decisivă isbândă a antisemiților. **De primariu al Vienei a fost ales drul Carl Lueger**, intrunind dintră 137, 93 de voturi.

Alegerea a fost presidată de șeful cercual Dr. Friebeiss.

Resultatul alegerilor a fost primit cu mare însuflețire. Presidentul, Dr. Johann Friebeiss, a întreat pe Lueger dacă primește alegerea.

— Dacă Maj. Sa va întări-o, da — răspunse Lueger.

După acestea Lueger ocupând scaunul presidial și-a exprimat mulțumita pentru alegere, accentuând, că la ultima alegere nu un partid a învins, ci întreaga poporațiune creștină. Majoritatea nu se va atinge de competențele guvernului sau ale provinciei, va și însă să se apere competențele proprii și mai presus de toate autonomia orașului. Voința poporului este de a i-se crește copiii în spirit creștinesc, în iubire și alipire față de patrie, de rassa și religiunea lor, de învățători creștini. Față de slavi vor purcede just; poporul însă totdeauna va trebui să considere originea germană a Vienei. La finea vorbirei sale Lueger dă espresiune dorinței, că Viena și pe viitoriu germană, creștină și reședință austriacă va rămâne.

La ședința ce s'a ținut la primărie Lueger a declarat, că el întotdeauna va fi adictul „sânței cause a antisemitismului“, și că va eliberă poporul creștin de jidani și de slujbașii acestora.

România.

Corpurile legiuitoare. Convocarea corpurilor legiuitoare este definitiv fixată pentru ziua de 1 Novembre, când se va ceti și decretul de disolvarea lor.

Disolvarea consiliului comunal. Consiliul comunal al Bucureștilor a fost disolvat Vineri. Comisia interimală este compusă din d-nii: P. S. Aurelian, președinte; D. Giani, vice-președinte; P. Grădișteanu, Vanic, C. F. Robescu, Bibicescu și C. Bolintineanu, membri. Eri la oarele 5 membrii comisiunii interimale au depus jurământul.

Din municipii.

Raporturi despre alegerile municipale.

În *Satul-nou* (lângă Panciova) s'a ținut în 27 Octobrie n., adecă *Duminecă*, „alegerea“ a 3 membri în comitetul comitatens al Torontalului.

Păgânismul nici Duminiile, nici sêrbătorile nu le respectează.

Românii au candidat pe protopopul Trifon Miclea, pe avocatul Dr. Alexandru Birescu și pe proprietariul Ioan Balnojan.

În urmarea abuzurilor și a slăbiciunii unor

români s'au „ales“: notariul public *Ha'ler* din Panciova, solgăbireul *Halász* din Panciova și medicul cercual *Kehrer* din Panciova.

Acestia vor avè să represinte în decurs de 6 ani interesele poporului român.

Tot se scrie să fim activi. Nu știu ce ne mai poate ajutâ activitatea sub împregiurările de astăzi.

În *Lugoș* la alegerea ținută la 28 Octobrie a reușit lista „partidului național român“ și s'au ales de membri la congregațiune: Dr. Stefan *Petrovici*, avocat, Ioan *Nedelco*, avocat și George *Iacobescu*, econom.

Adunarea generală

a „Societății pentru fond de teatru român“.

(Raport special al „Dreptății“.)

Brașov, 15/27 Octobrie 1895.

(Continuare.)

Concertul.

Sub impresiunea concertului de a seară a reprezentațiunii teatrale și a petrecerei împreunate cu dans, în câteva condeie răslețe, cu graba timpului în care mă aflu, mă voiu încumetă a arêtă deocamdată succesul brilliant al concertului de a seară, dat în sala cea mare a hotelului „Central Nr. 1“, carea a fost înțesată de lume și în cel mai larg înțeles al cuvântului. Întreagă societatea românească împetrișată cu un număr însemnat de Sași, cu oficerime înaltă, cu preoțime din giur, cu studențiunea de la școalele românești din loc, toți, toți au luat parte la acest concert.

Succesul concertului eră de prevădut, ear' progresul făcut în ale cântărilor ne-a uimit cu atât mai mult, cu cât mulți și multe dintră concertisti și concertiste se produceau pentru prima-dată. Reuniunea română de cântări a înaintat cu pași aproape hanibalici, de când la cârma ei a ajuns dl prof. gimn. Punteimom Dima, fratele cunoscutului George Dima, și a reparat mult, foarte mult din cele stricate de antecesorul său.

Concertul de a seară a fost dirijat de dl *George Dima*, cunoscutul profesor de musică și și mai cunoscutul dirigent al mult lăudatei „Reuniuni de cântări din Sibiu“. Dînsul a venit a nume pentru concert, și bine a făcut că a venit.

S'ar crede adese-ori, că pentru oameni de felul dînsului, proverbul *on ne peut courrir deux lieures à la fois* — „nu poți ținè doi pepeni într'o mână“ — încetează de a mai fi adevărat. Nu voiu încercă să spun lauda faptei dînsului, a prestațiunilor uriașe ale acestui om distins pe terenul musicei, căci aceasta ar însemnă să car apă în Dunăre.

Concertul s'a început la oarele 7^{1/2} cu „*Cântec de unire*“, cântat de corul bărbaților. Punctul prim din program urmat de aplausele bineemeritate nu și-a greșit de loc mențiunea de a contribui ca de regulă la reușita producției prin *prima impresie*. Damele din Brașov au felicitat viu pe dl G. Dima și i-au dat și o cunună frumoasă cu pantlici tricolore. Al doilea punct, „*Somnoroase păserele*“ pentru cor de bărbați de *Flondor* a fost frumos executat, după care publicul a fost surprins cu o cântare afară de program, cu măiastra operă „*Paulus*“ a lui *Mendelssohn-Bartholdy*. Ea a fost cântată de omul plin de viață, de dl *Isaia Popa*, preot în Ocna Sibiului, chiămat a nume pentru a depută la acest concert.

Cu vocea sa de bas plăcut, curat, puternic și sunătoriu a electricat inimile tuturor și a cucerit laudele cele mai măgulitoare. D-sa a dovedit atâta artă, atâta școală, atâta simț musical, în cât pe dreptul a meritat dovețile de simpatie date din partea publicului ca o mână nu sgârcită. Succesele ce le-ar pute raportă și airea ar întunecă de sigur admirațiunea noastră. Dl *Isaia Popa* a fost acompaniat la pian de dl *Ghiță Dima*, care a fost ca și un fenomen înaintea publicului în arta conducerii și acum în arta manărei pianului. Technica admirabilă a plăcut mult, stacatele cât se poate de sigure și curate, unde se pretind lovituri de oțel, și nuanțele plăcute și diverse la trecerile cu mâna stângă, erau interpretate cât se poate de fidel.

A urmat apoi „*Remas bun codrului*“, o compozițiune foarte drăgălașă de a lui *Mendelssohn* cântată de corul micst.

Când concertistele apărură pe podiu în costume naționale chindisite cu flori, cu bănuți cu bănicei, cu bibiluri și altițe, făcură o impresiune foarte plăcută și însuflețitoare totodată asupra publicului. Priveliștea eră atât de încântătoare în cât își aducea lacrimi de emoțiune ochilor, ce schinteiau ca luceafărul aurorei.

Dacă vor fi fost întră ascultători și le aceia, cari cu tot desinteresul schoppenhauerian nu vor fi putut gustâ dulceața cântărilor, cauza va fi tost de sigur priveștiunea încântătoare a domnișoarelor concertiste din rëndul prim și al doilea. Remarchez la punctul al treilea din

program acurateta și precisiunea altistelor. Piesa aceasta la insistența publicului s'a bisat.

Cântecul popular „Ce faci Ioană”, întocmit pentru cor mixt de neîntrecutul Dima a stors aplauze sincere și fără subînțelesuri. A plăcut mult vocea plăcută și sunătoare ca și argintul a sopranelor întră cari relevez pe Dna Nemeșiu. Bucata aceasta cântată cu gust și corectitate musicală, s'a repetat.

Punctul cel din urmă al programului și poate cel mai plăcut, a fost „Hora”, compozițiune pentru cor micșt de dl Dima, pe care nu o pot lauda în destul, ea e o resfrângere a sufletului compozitorului ei. Ea a adăverit pe deplin bătănele vorbe, că „finis coronat opus”. La salva aplauselor neîndurătoare ale publicului a fost repetată.

Astfelu s'a produs „reuniunea de cântări” din Brașov în frumosu-i și în bine reușitul ei concert, ce a format o zală numai din întregul lanț al sărbătorilor date cu ocaziunea adunării generale a „Societății pentru fond de teatru român”.

Laudă se cuvine tuturor concertistelor și concertistilor, și în special laudă i-se cuvine dlui Isaia Popa, venit dintr'o depărtare așa de mare numai și numai spre a ridică nimbul acestui concert, tot așa dlui Panteleimon Dima pentru zelul ce și-l'a pus întru instruirea corului; cununa meritului încoronează pe dl G. Dima, care este o fală a neamului nostru românesc.

Correspondență.

Budapesta, 27 Octobrie.

Din cercurile tinerimei.

Correspondența dlui „Silan” publicată în diariul D-voastre la începutul săptămânii trecute a fost prea scurtă și prea superficială, de cât ca onoratul public cetitoriu al „Dreptății” să fi putut câștiga o iconă destul de clară despre activitatea tinerimei universitare în acest an școlar. Din cauza aceasta mi iau voia a ve comunica următoarele lucruri parte amintite deja în corespondența dlui „Silan” parte de tot nouă, cari, după părerea mea, vor cauză publicului cetitoriu plăcere și mulțumire. Înțelegându-și tinerimea română univ. din Pesta chiamarea în deosebi acuma în preajma mileniului, s'a constituit în un mod măreț, care se deosebește de tot de constituțiile din anii trecuți, și care numai onoare poate face neamului nostru. Afară de constituirea tinerimei în societatea „Petru Maior”, care din nou își revarsă razele binefăcătoare în inimile tinerimei, s'a pus o basă solidă unei altfelu de constituiri, ale cărei mari foloase în curând se vor arăta. Tinerimea și-a pus în frunte un comitet, a cărui chiamare sublimă e a conduce toate agendele tinerimei fie sociale, politice etc. Bună a fost realizarea acestei idei; deja se pot vedea roadele folositoare. În special voesc să amintesc acea lucrare a comitetului, care țintește într'acolo, că voeste prin prelegeri publice cu obiecte sociale, naționale-politice, științifice să clarifice tinerimei *causa română*. Șirul acestor prelegeri s'a început cu disertațiunea dlui Maniu despre stat, constituție, națiune, naționalitate, și care în Sâmbăta trecută s'a continuat prin prelegerea dlui Aurel Vlad, stud. în drept despre sistemele electorale în Europa și în special despre sistemul electoral în Ungaria. Ultima prelegere a fost foarte interesantă, caci disertantul a putut desvoltă cu ajutorul statisticelor și al publicațiunilor deputatului Tibád o iconă destul de clară și tot-odată destul de tristă despre practisarea legii electorale în Ungaria și în special în Transilvania.

Constat cu plăcere, că tinerimea s'a ales cu ceva din ambele prelegeri, ceea-ce dovedește în destul atențiunea observată și discuțiunile urmate.

Ve comunic mai departe, că Vineri la 2 oare d. p. se va săvârși serbarea obicinuită la momentul fericitului Gozdu. Se va rosti din partea dlui A. Vlad în numele stipendistilor, ear' din partea dlui Drd Florian Muntean în numele societății „Petru Maior” câte o vorbire ocazională, ear' corul tinerimei va executa 2 cântări funebrele.

Tot-odată se va serbă în anul acesta pentru prima oară de către societatea „Petru Maior” prin o ședința festivă amintirea patronului societății Petru Maior.

Tor.

Aiton (lângă Clușiu), 22 Octobrie n.

Domnule Redactor!

Martți în 22 l. c. s'a ținut sinodul de toamnă al preoțimeii tractului protopopesc al *Cojocnei* în sala școlii conf. gr. cat. din Aiton. Pre lângă toate că timpul a fost nefavorabil din cauza ploilor, preoțimea s'a prezentat în număr destul de frumos.

Cam pre la 9 oare M. On. D. protopop Ioan Hossu deschide ședința prin un discurs rostit cu

multă indignare față de nouele legi bisericesti, cari tind la dejosirea sfințelor sacramente și a clerului. La urma vorbirei atrage atențiunea preoțimeii să fie de acord cu părerea Domniei sale de a se dá nou-născuților numai nume naționale și străbune, cari nu se pot metamorfosă.

După cuvântarea președintelui se iau la desbatere unele puncte din cerculariul Metropolitan și anume: cum s'ar pută suplini în câteva venitele ce le perde oficiul protopopesc în urma nouelor legi bisericesti.

Se decide, respective *se ia la protocol, că taxa cununiei să fie ca și până acuma, cu acea observare, că fie-care preot să încasseze și suma de 2 fl. a oficiului protopopesc.*

Onoratul Domn Aureliu Poruțiu, preot în Dezmir și cassariu al fondului tractual, își dá raportul despre starea fondului, din care s'a putut vedea rivna, ce a avut'o în sporirea aceluși fond, care se urcă la frumoșica sumă de 1181 fl. care sunt depuși la institutul de credit „Economul”.

După-ce Dl Aurel Poruțiu își dá abdicerea după un interval de 9 ani ce a funcționat, se alege cassariu nou On. Domn Ioan Butnariu, preot în Boju, care primește cu mulțamită încrederea.

E de observat, că nici acest sinod ca și altele nu a fost neobservat din partea puternicilor. Când M. On. D. protopop Hossu își rostiă cuvântul de deschidere întră în sală „ideia de stat maghiar” în persoana Dlui notariu Buncsak Kátoly cu un „alá szolgája, a fészolgabiró ür rendelele folytán.”

Raportorul.

Cronică.

Timișoara, 30 Octobrie n.

Ce se va mai întâmplă cu ocaziunea mileniului? Eată ce: *un congres de țigani musicanți*. E știut, că țiganii musicanți au voit mai de multe-ori să formeze reuniuni, din venitul cărora mai târziu să se pensioneze țiganii musicanți. Până acum însă nu li-s'a sfetit, căci purădeii deja în ședințele de constituire se luau la păruială. Pe anul viitoriu poate că le va succede, multe minuni se pot îndeplini în anul mileniului! La congresul, adunarea din anul viitoriu vor lua parte toți țiganii musicanți de pe teritoriul țării ungurești. Se dice, că țiganul care a tras 30 de ani cu arcul, conform regulilor acestei reuniuni, se va pută pune în pensiune.

Omorit în bețiă. În Cinci-biserici a fost aflat un om mort pe stradă. Cuuciderea lui a fost suspiciionată femeia sa. Închisă fiind, ea a mărturisit că bărbatul său a venit seara beat a casă, ea însă nu a voit să-l lase în casă, el sa culcat afară. După ce a adormit femeia sa l'a lovit cu un lemn în capstfelu, că bărbatul îndată a murit. După aceea l'a tras și l'a pus în mijlocul stradei. Ea a fost dată în judecată.

„Revista Lipovei” e titlul unei noue reviste săptămânale ce a început să apară în Lipova. În articolul-program redactorul declară, că Revista Lipovei nu va face politică, ci și va îndreptă atențiunea spre terenul economic, social și literar, — unde a bună seamă încă va află tinera revistă multe de îndreptat, numai să lucre cu zel și abnegațiune. Formatul acceptabil, tipariul curat, — dar' — după cum însași redacțiunea recunoaște, dar' promite îndreptare — nu are semnele ortografiei fonetice, din care cauză nrul prim face mare haz cu ortografia sa. Abonamentul costă 5 fl. pe an, pentru care publicul va primi în fie-care Sâmbăta un nr din „Revista Lipovei” al cărei redactor, proprietariu și editor e dl Ioan Brânda, fostul nostru colaborator.

Mascagni la Budapesta. Renumitul compozitor italian Pietro Mascagni petrece de prezent la Budapesta, unde a sosit, ca să dirigeze orchestra de la operă din incidentul reprezentării pentru a 100-a oară a compozițiunii sale: „Cavaleria rusticana”.

Dinte de mammuth. La Biserica-albă s'a aflat un dinte de mammuth, având greutate de 12 chilograme, lungime 42 și lățime de 14 centimetri.

Literatură, artă și știință.

Raportul dlui I. Duca, procuror-general al curței de apel din București, adresat dlui ministru al justiției sub Nr. 10.337, prin care supune rezultatul lucrărilor congresului internațional penitențiar, ținut la Paris în luna Iunie anul curent.

(Continuare.)

Ideia aceasta de a se atribui incapacității și decăderii faptelor delictuoase, săvârșite în străinătate, a fost consacrată prin dispozițiuni legale în mai multe State, și pentru a nu vă vorbi de cât de Germania și Italia, procedura stabilită

este pentru Germania de a se reîncepe desbaterele ca și când ar urmă a se judecă însuși fondul afacerii. În Italia, instanța judecătorească declară executarea sentinței străine în privința pedepselor accesorii.

Trecând la examinarea efectelor de dat hotărârilor străine, din punctul de vedere al recidivei, s'au propus trei sisteme, și anume:

1. Sistemul susținut de D. Bernardino Alimena, profesor la facultatea de Neapol, după care hotărârea străină trebuie să aibă efect și în privința recidivei, de oare-că recidiva nefiind numai un element de agravatiune a pedepsei, dar' și un element al personalității criminalului, judecătorul este ținut în aplicarea pedepsei să aprecieze și cazul special care caracterizează pe prevenit.

2. Sistemul susținut de D. Jacquin, consilier de Stat, după care nu este a se dá vre-un efect hotărârilor străine, întru cât prin această s'ar acordă un efect direct acelor sentințe, și s'ar lovi, prin urmare, principiul de independență al justiției și de teritorialitate al legilor penale.

3. Sistemul D-lui Le Poitvin, după care sentințele străine ar pută produce efecte în privința recidivei, după o examinare prealabilă ce s'ar face de judecători, și în special când acea sentința ar fi fost recunoscută și oare-cum naturalizată în urma introduțiunii acțiunii în decădere, despre care am vorbit.

Această cestiune, adusă înainte adunării generale, congresul, în urma raportului D-lui Jacquin, a adoptat următoarele propuneri:

1. Este de dorit, ca incapacitățile ce lovesc o persoană din faptul unor condamnățiuni, pronunțate în contra sa pentru o crimă sau delict de drept comun de către tribunalele țerei sale, să l'urmeze de drept în toate țările străine.

2. Este de dorit, ca naționalul condamnat pentru o crimă sau delict de drept comun în țeară străină, să sufere în țeara sa aceleași decăderi și incapacități pe cari li-ar fi suferit dacă ar fi fost osândit în țeară. În starea actuală a dreptului internațional, congresul nu cere, ca acele decăderi, incapacități și interdicții să fie rezultatul direct al hotărârilor străine, dar' ca ele să fie pronunțate în urma unei acțiuni speciale de către tribunalele țerei delincventului.

3. Judecătorul poate ține seamă în determinarea osândei de condamnățiuni pronunțate în străinătate, când o nonă infracțiune este comisă pe teritoriul național.

Cestiunea a treia. Este loc a se manține în legislațiunea penală divisiunea tripartită în crime, delict și contravențiuni? Cunoașteți, D-le ministru, că după codul penal francez și al celorlalte State cari s'au întemeiat pe același sistem, infracțiunile s'au divizat în trei clase după natura pedepsei la care sunt supuse; că în fața acestui sistem s'a stabilit de legislațiunea penală din 1881 a Țerilor-de-jos, a Italiei în 1889, a cantonului Neuchatel din 1891, și, în fine, în proiectul codului federal helvețian, sistemul divisiunii bipartite, după care infracțiunile sunt a se distinge în infracțiuni, ale căror incriminațiuni se întemeiază pe faptul material și intențiunea culpabilă, ceea ce constituie delictul, și în infracțiuni, în represiune, cărora este a ține seamă numai de faptul material, în afară de elementul intențiunii, contravențiunea.

Din punctul de vedere științific, evident, D-le ministru, că singura divisiune care se întemeiază pe diferența de esență și de natură în clasele infracțiunilor, este aceea care corăspunde mai bine principiilor fundamentale ale dreptului penal, deci singura divisiune rațională și științifică e divisiunea bipartiată.

În afară de aceste considerațiuni teoretice, s'a pus în evidență inconvenientele practice ce presintă sistemul tripartit, față de avantajile sistemului bipartit, și aceasta s'a făcut nu numai de magistrați, ca D-nii Pascaud, consilier la curtea din Chambéry, Bérlet, procuror al Republicei la Bange, și Dubois, judecător la același tribunal, dar' și de teoreticani ca D. Prins și alții.

(Va urmă.)

Familia, foaia beletristică, socială și literară. Ese în fie-care Duminecă sub direcțiunea lui Iosif Vulcan la Oradea-mare. Numărul 42 al anului 42 are următorul sumariu: Dimitrie Țichindeal, date noue despre viața și activitatea lui, de Iosif Vulcan. — Cugetări. — Gânduri (poesie), de Lucreția Suci-Rudow. — Paserile noastre cântărețe (ID), de V. Bumbac. — Măgariul lui Buridan (comedie în 1 act, de Scribe), trad. de N. A. Bogdan. — Sălon: Adunarea generală din Brașov a societății pentru fond de teatru român. (Raport). — Literatură și artă. — Ce e nou? — Oglinda lunei. — Moda. — Ilustrațiuni: Văduva lui Stambulov. — Canelist de piață în Roma.

